

Ján Figeľ: AKO ZAOBCHÁDZAME S NAŠOU SLOBODOU

Vaše Excelencie, ctené dámy a vážení páni, milí priatelia!

Je mi ct'ou prihovoriť sa Vám pri príležitosti 30. výročia Sviečkovej manifestácie.

Stala sa hviezdnu udalosťou našich moderných dejín. Bola časom svitania slobody, ktorá naplno prišla po poldruha roku v Novembri '89. Toto výročie si pripomíname ako Deň zápasu za ľudské práva, pretože náboženská sloboda je kritériom aj ďalších základných práv človeka. Slovensko sa ňou autenticky a originálne zapojilo do stredoeurópskeho vzopätia proti komunistickej totalite. Právom môžeme byť na túto udalosť hrdí. Vďaka patrí preto všetkým, ktorí sa jej zúčastnili ako odvážni a statoční občania a veriaci ľudia. Vďaka a úcta patrí všetkým obetiam, zvlášť tým najväčším, ktoré boli za 40 rokov útlaku prinesené v zápase za slobodu a dôstojný život v našej krajine. Len tam, kde aj po desaťročiach žije aktívna pamäť, kde je obetiam prejavovaná vďaka a úcta, len tam je prítomná aj zodpovednosť za ovocie týchto obetí - za slobodu a demokraciu.

Bratislavský Veľký piatok 1988 slúži aj dnes ako inšpirácia vo viacerých dimenziách:

1) Aktívne a tvorivé menšiny formujú a menia dejiny spoločnosti. Základom zrelého občianskeho postoja je odvaha a statočnosť. Práve odvaha a statočnosť boli rozhodujúce tak na Hviezdoslavovom

námestí pred 30 rokmi, ako aj v celom zápase s komunizmom či nacizmom. Netreba sa báť napriek tomu, že sme v úsilí o spoločné dobro často v menšine. Ako výraz solidarity zapálená svieca, modlitba či slovo vyjadrené na obhajobu pravdy a práva majú silu svedectva a inšpirácie, a preto dokážu meniť spoločnosť. Väčšina sa pridá, keď menšina sa nepoddá, ani neuhne. Silou slabých je ich viera. Slabosťou silných býva ich morálna prázdnota. Naše dejiny sú toho opakovaným potvrdením.

2) Zápas za spravodlivú a slušnú krajinu je ustavičnou výzvou, týka sa osobne každého a osobitne, nanovo aj každej generácie. Sloboda, demokracia, právny štát, spoločná Európa - nie sú a nikdy nebudú samozrejmosťou. Vyžadujú si našu zrelosť a zodpovednosť pri ich rozvíjaní.

Spravodlivosť je základom slušnosti a slušnosť bez spravodlivosti je len divadlom. Napokon, takým bol komunizmus: Hlásajúci rovnosť a spravodlivosť, ale v skutočnosti postavený na lži a násilí. Skutočným základom spravodlivosti má byť pravda, lebo ona oslobodzuje. Pravda nás učí o rovnakej dôstojnosti každej ľudskej osoby. A ovocím pravdy je láska, čiže solidarita so slabými a trpiacimi. Sloboda je dar, ktorý nás pozýva k zodpovednosti. Bez zodpovednosti sa sloboda stratí, neprežije. Preto, ako hovorí pápež František, "kresťan sa má miešať do politiky". Jeho predchodca sv. Pavol VI. považoval politiku dokonca za "najvyššiu formu lásky"! Ako

veľmi sme sa vzdialili od týchto ideálov - kto by to o politike a politikoch na Slovensku dnes povedal? A o našom vmiešavaní sa do politiky svedčí napríklad len 13%-ná účasť voličov v ostatných eurovoľbách, najnižšia zo všetkých štátov EÚ! Pritom na charaktere, orientácii a akcieschopnosti Európy nám musí záležať. Tak, ako sme spolu so susedmi o slobodu prišli, tak sme ju aj v roku 1989 znovu nadobudli. Je to naša zjednotená Európa, ako spoločenstvo demokracií, ekonomík a kultúr. Naša sloboda sa európskym zjednotením rozšírila.

Ak národu nezáleží na spravodlivosti, bude žiť v jej nedostatku a v krivde. Či tomu tak nebolo v uplynulom desaťročí? Či nízka vymožitelnosť práva nebola ovocím postoja väčšiny spoločnosti napríklad k tzv. Mečiarovým amnestiám? 16 rokov dnes ešte stále najpopulárnejšia strana a jej líder bránili ich zrušeniu, keďže to vraj nie je možné. A ľudia im tleskali a dávali hlasy v najväčšej miere. Ten stav sa zmenil až smrťou prezidenta M. Kováča a úspešným filmom Únos. Keď sa verejná mienka prebudila a významne zmenila, zmenil sa aj postoj k nezrušiteľnosti amnestií. Bolo by smutné, keby nikto nebol potrestaný za úkladnú vraždu mladého Róberta Remiáša či za ďalšie zločiny z tej doby. Podobne ako nikto nebol potrestaný za vraždy kňazov Cubínka, Sénašihó, Rusnáka, Gona, Coufala, Schmiestera, Poláka a ďalších pred r. 1988.

Žijeme v štáte, kde sa Generálna prokuratúra odmieta zaoberať brutálnymi trestnými činmi z 50-tych rokov po nástupe

komunizmu. V ČR a v Poľsku sa s týmito zločinmi proti ľudskosti štát dokázal vysporiadať. Zároveň sme počuli GP hovoriť o tom, že tu “urobí peklo”, ak sa preukáže spojitosť vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice s jeho investigatívnou prácou. Takéto slová nepatria do úst dôveryhodného strážcu zákonnosti. To je jazyk mafiánov a kovbojov. Pre slušné Slovensko stačí, keď bude prokuratúra spolu s políciou a súdmi permanentne, nestranne, neselektívne a nebojácne konať v záujme vlády zákona a spravodlivosti. Slovensko sa nadýchne lepšej perspektívy. A bude viac tvorivého pokoja, viac nepredražených diaľnic a tendrov a viac financií pre upadajúce školstvo, pre zadlžené, chorľavé zdravotníctvo či pre zaostávajúce regióny.

3) Náboženská sloboda je slobodou svedomia a myslenia, je slobodou veriť, či neveriť alebo vieru zmeniť. Je to civilizačné kritérium pre budúcnosť našej spoločnosti a sveta. Veľmi na nej záleží. Ochrana života, ktorá je tiež spätá s týmto sviatočným dňom a ktorou začínajú práva každej - aj nenarodenej - osoby, podpora manželstva a rodiny a sloboda svedomia sú tri základné civilizačné piliere. Vyrastajú z kresťanského respektíve integrálneho humanizmu. Každá vláda - totalitná či demokratická, ktorá tieto piliere podryva a rozvracia, oslabuje vlastný národ, jeho kultúru, vitalitu a celkovú perspektívu.

V súčasnosti len štvrtina svetovej populácie žije v podmienkach náboženskej slobody. Druhou zlou správou je skutočnosť, že rozsah náboženskej intolerancie, diskriminácie a prenasledovania vo svete narastá. Málo ľudí u nás si to, žiaľ, uvedomuje a málo pre viac slobody vo svete robíme. Za ostatné roky sa ani vláda, ani parlament napríklad nezmohli na vážny postoj ku genocíde a prenasledovaniu kresťanov a iných náboženských menšín na Blízkom východe zo strany teroristov ISIS. Akoby to nebol aj náš svet, akoby utrpenie nevinných v kolíske našej civilizácie sa nás netýkalo, akoby nám stačili domáce korupčné záujmy a kauzy.

Dámy a páni, ako teda zaobchádzame s našou slobodou?

Máme ju radi, ale pri jej prežívaní nie sme dost' dôslední a dost' zodpovední. Ale učíme sa tejto zodpovednosti. Je to proces. Lebo sloboda nám dáva možnosť výberu a voľby, ale zodpovedná sloboda znamená rozhodovanie pre dobro, pre spoločné dobro. Len zodpovedne spravovaná sloboda je udržateľná. Lebo ako spravodlivosť bez slobody je proti človeku, tak je proti nemu aj sloboda bez spravodlivosti. Nezávislosť a samostatnosť SR neboli možné bez slobody a bez demokracie. Pritom mnohé opatrenia z obdobia mečiarizmu s hrubým zneužívaním štátnej moci, ktoré sa zaštit'ovali záujmami novej suverenity, boli proti spravodlivosti a proti našej slobode.

Keby sme boli pri zaobchádzaní so slobodou dôslední, nemohol by nás desať rokov viesť ako prezident človek, ktorý protiústavne odobral mandát dvom zvoleným členom parlamentu a do tretice ho neudelil ani platne zvolenému kandidátovi na generálneho prokurátora. Keby sme boli dôslední v zodpovednosti za slobodu, nemali by sme na jednej strane Dunaja Bránu slobody pod Devínom ako pamätník 400 mužov a žien zavraždených pri pokuse o útek za Železnú oponu a na druhej strane, priamo v Hlavnom meste Námestie hraničiarov pomenované po ich likvidátoroch. Keby nám viac záležalo na aktívnej pamäti, nedovolili by sme súčasnú paralýzu ÚPN, dôležitej inštitúcie pre súčasnosť a pre budúcnosť národa, pre výchovu a vzdelávanie nových generácií. Ak nám bude záležať na živom svedomí a na aktívnej pamäti, budeme potrebovať Múzeum zločinov spáchaných nielen totalitou, ale aj demokraticky zvolenou štátnou mocou. Lebo demokracia bez skutočných hodnôt sa stáva púhou totalitou väčšiny.

Ctené dámy, vážení páni!

Viete, kde sa najviac darí nespravodlivosti, etickému relativizmu a neslobode? Tam, kde má zlo veľa prisluhovačov a spojencov. Najsilnejšími spojencami zla sú ľahostanosť, nevedomosť a strach. Nikdy nedovoľme, aby ľahostajnosť, nevedomosť a strach prevládli v našich rodinách, v našich spoločenstvách a v našej krajine. To je odkaz spreď 30-tich rokov.

Slovensko je dnes znovu v pohybe, zvlášť mladí ľudia. A preto má aj novú nádej na zodpovednú slobodu. Vražda Jána Kuciaka a Marty Kušnírovej volá po spravodlivosti a zodpovednosti. Príliš dlho nebola vládna moc na Slovensku účinne kontrolovaná. Príliš dlho selektívna zákonnosť chránila ľudí s označením “náš človek”, voľakedy nazývaný súdruh. Príliš dlho mafiánske praktiky, korupcia či zneužívanie moci prerastali cez štruktúry štátu.

Budeme potrebovať náročné zmeny, nielen personálne, ale aj systémové. Prvou z nich je rozdelenie Slovenska pri parlamentných voľbách na viac obvodov, aby sa politika priblížila k ľuďom a do regiónov a bolo tým po 20 rokoch prekonané dedičstvo mečiarizmu, ktoré sa stalo nástrojom silnej centralizácie politiky a nárastu partokracie.

Nech dnešný deň nie je len spomienkou na významnú udalosť našich dejín, ale aj odhodlaním k novej odvahe a statočnosti vo verejnom živote! Aby sme obnovili dôveru v demokraciu, vo vlastný štát a v samých seba. Aby sme slobodne a zodpovedne napíňali odkaz zápasu o ľudské práva a za dôstojný život na Slovensku a v Európe.

25. marec 2018